

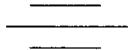
aránt. A kritikai attitűd a véleményalkotó képesség területén hozott pozitív irányú elmozdulást. Örvedetes ennek jelentősége az önértékelés összefüggésében is.

A tesztelés során alkalmazott módszerek következtében megnőtt a diákok aktivitása, kreativitása, önállósága. Ezek a mai világ kihívásainak való megfelelésben alapfeltételek, s a pedagógusi pályán megélt szépséget, igazi örömet az jelenti számunkra, hogy hozzájárulhatunk a tanulók egyéni boldogulásához.

Magyartanítási gyakorlatunkban áttűő sikerként értékeljük, hogy az olvasást már nem kötelező feladatként éli meg diákjaink nagy része, hanem sikerült kialakítani bennük a belső igényt az olvasásra, felismerték, hogy olvasni jó, s felmérték, hogy az értő olvasóvá válás útján hol tartanak.

A pedagógusi hivatásban a legfőbb érték a gyermek, a humánus tisztelete. Minden diákra úgy kell tekintenünk, hogy ő – Kosztolányi szavaival – „egyedűli példány”, „milliók közt az egyetlen”, „csoda”.

E cikk szerzői szeretnék megerősíteni, hogy a HEFOP 3.1.2. pályázat lehetőséget teremtett arra, hogy eddigi tanári gyakorlatunkból kissé kitekintsünk, s új utakon haladva vigyük közel tanítványainkhoz a magyar nyelv és irodalom varázslatos világát.

NAGY CZIROK LÁSZLÓNÉ

igazgató, projektmenedzser

Fazekas Gábor Utcái Általános Iskola

Kiskunhalas

Kompetenciafejlesztés a HEFOP¹ 3.1.2 intézkedés keretében

(A kiskunhalasi Fazekas Gábor Utcái Iskola mint TIOK² intézmény tapasztalatainak közreadása)

A szövegértés-szövegalkotás, valamint a matematika-logika területre készített „A” típusú programcsomagot 1., 2. és 5. évfolyamon teszteltük 2-2 osztályban, emellett az életviteli és a szociális kompetenciák csomagjait az 5. évfolyam 2-2 osztályában. 2006/2007-ben a munkát a 2., 3., és 6. évfolyamokon folytatjuk. A taneszközök biztosításának esetleges késése miatt elsőben és ötödikben csak a jól bevált modulok beépítése történik a tantervbe. A munkában ennek megfelelően 8 tanítónő vett/vesz részt (négyen matematika-, négyen magyaróráikon), 5., illetve 6. osztályban pedig 1-1 tanár teszteli a programot szintén a matematika- és magyarórákon. Életpálya-építés kompetencia fejlesztése 6 tantárgy óráin történik, ebben 7 kolléga működik közre. Hasonló a helyzet a szociális ismeretekkel: a modulokat 3 tantárgy óráin összesen 4 tanár kolléga dolgozza fel.

Képzésen nem mindannyian vettek részt, hivatalosan tizenöten kapcsolódtunk be a programba (a projektmenedzserrel együtt, aki maga nem tartozik a megvalósítók közé). Az egy-két

¹ HEFOP: Humánéforrás-fejlesztési Operatív Program

² TIOK: Térségi Iskola- és Óvodai Központ

modul megvalósításával megbízottakat a képzettek készítették fel. Modulértékeléseit és saját munkájának értékelését minden pedagógus leadta 3 havonkénti ütemezésben. Ezek alapján állítottam össze időközi értékelésemet, melyet most közreadok – elsősorban a követő, HEFOP 3.1.3 intézkedés keretében sikeresen pályázott iskolák segítésére.

1. TANULÓI KOMPETENCIA

A HEFOP intézkedésekben szereplő kompetencia-területek:

Szövegértés-, szövegalkotás; matematika-logika, idegen nyelv, informatika és média-használat; szociális, életviteli és környezeti; életpálya-építési.

Ezek szinte teljesen megfelelnek az EU-ban meghatározottaknak: a vállalkozói készségek és a tanulási képességek fejlesztése nem szerepel köztük, de ezeknek a kompetenciáknak a fejlesztésére is található bennük modulok.

Az iskolánk pedagógusai által említett, a szokottnál *intenzívebben fejlődő* kompetenciák a következők (azokat említem, amelyek több pedagógus modulértékelésében vagy egyoldalas összefoglalójában szerepelnek):

Beszédképesség, kommunikáció, írásbeli kifejezőképesség, gyorsolvasás, szövegalkotás; komplex anyanyelvi fejlesztés, előadói készségek

Figyelem megoszlása, koncentráció, megfigyelő-képesség, lényeg kiemelése,

Véleményalkotás, érvelés (még az introvertált gyerekeknél is)

Memória, tudatos emlékezet, fantázia, képi látás

Csoportmunka, egymásra figyelés, empátia, együttműködés, kooperáció

Mozgáskoordináció, nagymozgások, finommotorika, térészlelés, testséma, szerialitás, auditív és vizuális észlelés

Rész-egész értelmezés, összefüggések észrevétele, kombinatív készség, önállóság (általában s az ismeretszerzésben is)

Kreativitás, eredetiség, alkotóképesség, problémamegoldó gondolkodás, döntéshozatal

Internethasználat

Legtöbbször a *szociális* kompetenciák fejlődését emelték ki. A sokféle csoportos és páros munkában együtt dolgoznak fiúk-lányok, magyarok és romák. A változó csoportalakítási módok miatt több tanuló kerül munkakapcsolatba egymással, s ez elősegíti a beilleszkedést. Még az egymással nem szimpatizáló tanulók is együtt tudnak működni. Egyéni és csoportos értékeléseket, önellenőrzést is eredményesebben végeznek. A kritikát könnyebben fogadják és kezelik. A változatos munkaformák, játékos feladatok, az órák oldott légköre több tanulót tesz motiválttá. A sok tevékenykedtetés a tananyag könnyebb megértését segítette. A változatos munkaformák ébren tartották a figyelmet és az érdeklődést.

Különbségek a hagyományos fejlesztéshez képest:

Módszertani megújulás: a tanulás inkább spontán, természetes módon történik. Tevékenységre épül, tapasztalatokra.

Nem a teljesítmény van a központban, hanem a képességfejlesztés.
Az életkornak jobban megfelel; differenciálás.
A sok készségfejlesztő feladat segít az anyanyelvi hátrányok leküzdésében is.
Segíti az eligazodást a mindennapi életben.
Nézzük meg külön a két vizsgált területet!

Matematikai kompetenciák:

számlálás-számolás, mennyiségi és valószínűségi következtetés, becslés, mérés, mértékváltás, szöveges feladatok megoldása, *problémamegoldás*, rendszerezés, *kombinativitás*, induktív és deduktív következtetések

Ahhoz, hogy a fentiek fejlesztését tekintjük célnak, s eszerint válogassunk feladatokat, *szemléletváltásra* van szükség. Merőben más megközelítés ez ahhoz képest, amikor tudástartalmak szerint osztottuk fejezetekre a matematikát, s az adott feladattípushoz kerestük és határoztuk meg, hogy milyen képességek fejlesztésére lehet az jó (már ha kerestük...).

Megvalósító kollégáim a képességek fejlesztésén túl fontosnak tartják megjegyezni, hogy elérték: *sikerült a matematika iránti érdeklődést felkelteni*, ami meghatározó a további tanulmányok során. Tetszett nekik, hogy *sokoldalú és konkrét tapasztalatokra épült* a számfogalom és a műveletek fogalmának kialakítása; *játékosan* történt a számolási készség fejlesztése; a matematikai problémák megoldásával a *képességek* fejlesztése kapott hangsúlyt; rengeteg lehetőség volt a *differenciálásra*; *jól használható eszközök* álltak rendelkezésre; számos lehetőséget kínált a program az *együttműködésre* és az egymástól tanulásra. Szembetűnő eredmény, hogy nem rémülnek meg ötödikeseink az összetett, nehezebb szöveges feladatokról. Töreksenek jó megoldási terv összeállítására. *Kombinatív és rendszerező képességük javult* – sok az azt célzó feladat.

Szövegértés-szövegalkotás területén a program *következő eredményeit* fogalmazták meg kollégáim:

Új *tanulásszervezési módszerek*, új *taneszközök*, a pedagógusnak a folyamatban játszott szerepe, alkalmazkodása.

Remekül sikerültek az új tankönyvek, mert egyszerű a nyelvezetük, élményhez kapcsolódó, tematikus a felosztásuk, irodalmi értékek mellett olvasástechnikai szempontból is alkalmasak *önálló olvasásra*. Jól megfelelnek annak a kulcskérdésnek, hogy hogyan hat a szöveg az olvasóra (nemcsak az írói szándék vagy a tanulás lehet a középpontban). *Kreatív és produktív* szöveggyakorlatokat tartalmaznak, a dramatikus tevékenységek is szerepet kapnak bennük.

Mivel az értékelés megváltozott a csoportos munka következtében, az *önismeret és társismeret* fejlődött.

Összességében jónak tartják kollégáim az anyagot. Úgy vélik, a szükséges korrekciók elvégzése után nagyon használható, modern tananyaggá válik.

Milyen veszélyekre figyelmeztetnek egy év tapasztalata alapján a tesztelő pedagógusok:

Módszertani felkészületlenség esetén a pedagógus nem tud bánni a modulleírásokkal. Nem képes az abban rejlő lehetőségeket megvalósítani.

A gyerekek *íráskép-, füzetkép-igényessége csökken*. Az írást ugyanis nem célként, hanem eszközként kezeli a program. Az írástempó gyorsult, s ez a külalak rovására ment. A másik ok, hogy gyakran *nincs idő* a szép kivitelezésre. A betűalakítás, a *helyesírás problémái* is a fentiekből adódnak.

Célzott *helyesírás-tanítás* egyébként *nem szerepel* a programban. Mi viszont használtunk helyesírási gyakorló kiadványt is. Úgy ítéljük meg, hogy a nyelvi tudatosság fejlesztésére fordítható időt is növelni kell, hogy ne romoljon a gyerekek helyesírása és beszéde.

A *nyelvtan* feldolgozása során a koncepciót hiányolja egyik kollégám: bele-belekap a program több témába, de egyik sem tisztul le. Aggódik a továbbtanulók miatt.

Bár eszközként jobban használják a programban részt vevő tanulóink az olvasást – lényegkiemelésük, szókinccsük és szövegértésük jobb –, a *hangos olvasás* háttérbe szorult.

Gondosan figyelni kell az *időbeosztásra*. Másfajta tevékenység folyik, ami eltér a korábban megszokottól. Nehéz előre megbecsülni, mire mennyit célszerű terveznünk az adott csoportban. Néhány hét vagy hónap után tapasztalataink birtokában azonban jobban megy ez is.

Bevésésre, gyakorlásra kevesebb a lehetőség a matematikában is. A *számolási készségek fejlesztésére, a becslés és mértékváltás végeztetésére több idő* kell. Kicsit többet kell tervezni erre is, mint ami a leírásokban szerepel.

Néhány kisgyermek éretlennek tűnik az együttműködésre. A *kooperáció* különösen az *1. évfolyamon* ütközik nehézségekbe. Inkább a páros, mint a csoportos munka felel meg jobban ebben az életkorban. Az is csak úgy, ha szimpátia-választásokat enged meg a tanítónő. Különböző sírások fajulhat a dolog.

A feldolgozandó olvasmányok között *vallástörténeti témák* is találhatóak. Kollégáim felhívják a figyelmet arra, hogy tapintatosan kell bánni ezekkel.

A *szülő nem tudja követni* gyermeke előrehaladását. A sok mappa, iratrendező, fénymásolt lap áttekinthetetlen számára.

Hiányoltuk a matematikai mintapéldákat, *összefoglalásokat* mi is és a segíteni kívánó szülők is.

A taneszközökkel kapcsolatban *még sok munka vár a fejlesztőkre*. Nem mind olyan remekmű, mint a szövegértési könyvek. Bízunk benne, hogy folyamatos jelzéseinknek megfelelően módosították.

2. NEVELŐI KOMPETENCIÁK

A *pedagógus szerepe megváltozott*. Célja nem a tananyag leadása, majd az elsajátítás ellenőrzése, hanem segítség, serkentés, a munka megkönnyítése. Motivál, szervez, irányít, segíti a tananyag önálló feldolgozását. Értékelés során ő is résztvevő, akinek a közös munka során kapott jelzés arról szól, mik a további közös feladatok. Vezetői, minőségügyi, módszertani alkalmasságok kialakítása vált szükségessé az új stílusú munkára, a facilitásra.

A modulértékelések jelentősen segítették a pedagógus tudatos munkáját (melyik feladat melyik készséget fejleszti).

A HEFOP 3.1.2 intézkedés képzési kínálata is segít a nevelői képességek fejlesztésében: Kommunikáció, Konfliktuskezelés, Teammunka alapjai, Csoportvezetés módszertana, Prezentációs technikák, Horizontális tanulás.

3. FELKÉSZÜLÉS A BEVEZETÉSRE

Mivel szorít az idő, fel kell tenni a következő kérdést: *Milyen lépések megtételére lesz szükség az indulás előtt?*

Erőforrás-elemzés: megfelelő számítógépparkra, fénymásolási és nyomtatási lehetőségekre, a mappáknak helyre, a termekben csoportmunkához alkalmas bútorzatra lesz szükség.

És mint a háborúhoz is: pénzre, pénzre! Segítő műhelyfoglalkozásokra érdemes utazni, előre nem látható feladatokat kell megoldani, apróbb beszerzéseket megvalósítani: ezekhez mind pénz kell. Sokat segíthet a TIOK iskolák, óvodák látogatása: a kialakult, bevált gyakorlatnak a helyszínen történő ellesése és képzéseken való részvétel szintén.

Az indulás előtt nem árt kérdőív vagy interjú módszerrel *felmérni az iskolahasználók igényét*, s a tervezéskor ezeket számba venni, a visszajelzéseket ennek figyelembevételével adni. Az elégedettség és eredményesség, hatékonyság mérése, figyelése pedig folyamatos.

4. AZ IGAZGATÓ FELADATAI

A feltételek megteremtése, beszerzések, képzéseken való részvételi lehetőség biztosítása.

Tájékoztató: a nevelőtestület többi tagjának, szülőknak, tanulóknak, a fenntartónak, valamint a nyilvánosság számára.

Beavatkozás – ha szükséges. A rendszeres *óralátogatások*, a programban dolgozókkal minden érintettel való *beszélgetések* segíthetnek észrevenni, ha valahol be kell avatkozni. Jelentheti ez a *tananyag* vagy a *módszerek* változtatását, de esetleg a programra jelentkező *pedagógus* személyének cseréjét is.

Szervezetfejlesztés – tudatos, csapatépítő munka.

Honnan kap ehhez segítséget? A vezetői kompetenciák fejlesztésére is ajánl képzéseket a HEFOP intézkedés: Projektmenedzsment, Változások menedzselése, Csapatépítés, Korszerű vezetés ismerete, Szervezet fejlesztése. A képzéseken szerzett ismeretek ötleteket adhatnak az adott terület sikeres menedzselésében. Jelentős változás egy nevelőtestület életében a projekt indítása. A vezetői ismeretek tudatos alkalmazására van szükség, ha ezt a helyzetet csapatunk fejlesztésére szeretnénk felhasználni.

5. A MUNKAKÖZÖSSÉGEK FELADATAI

Alapvető elvárás: a team-munka alapjait megismerni, alkalmazni; alkotó közösséggé válni; kollaboratív módon dolgozni együtt. Az erővonalak a munkaközösségeken belül is átrendeződnek majd. Egyáltalán nem biztos, hogy a jelenleg vezető szerepet betöltő kolléga lesz a legsikeresebb. Az egész szervezetre hatást gyakorol, hogy kik vesznek részt a programban, a képzéseken: a jó döntéshozatal hatása érezhető lesz.

6. A PROJEKTRŐL PÁR CÍMSZÓBAN, GONDOLATÉBRESZTŐ ÉS ÉRDEKLŐDÉST FELKELTŐ CÉLLAL:

A projekt ismérvei: Eredménye egy produktum; céljait folyamatosan lehet elérni; a szervezet ideiglenes, nagyobb projektstruktúra része.

A projektek közös elemei: Megvalósítandó cél, produktum; projektterv, adott időkeret és költségterv, minőségügyi elvárások, kockázatok.

Projektfázisok: Koncepció, tervezés, megvalósítás, lezárás.

Megvalósítás: irányítási rendszer, folyamatos kontroll, rendszeres kommunikáció és jelentések, folyamatos dokumentálás és költségfigyelés, módosítások, átadás-ceremónia.

A szervezeti kultúra karakterét meghatározza, hogy kockázatot kerül vagy keres; a konfliktust tűri vagy kezeli; cél- vagy folyamatorientált; nyílt vagy zárt, rövid vagy hosszú orientációjú.

A projekt-megvalósító szervezet

A *projektfolyamat szereplői*: szponzor, támogató, megbízó, felhasználó, beszállítók, team-tagok (létszám: kettőnél több, tizenkettőnél kevesebb; kreatív, több szempontból vegyes csapat; agytröszt), projektmenedzser.

A *projektmenedzser* fogja össze a szervezetet. Nem „szakmázik”, hanem irányít. A projektkoordináció a felső vezetéssel azonos szintű (mint a *minőségügyi vezető*).

A projektmenedzser *kompetenciái*: technológiát és gazdaságtant értő (nem mester!), vezetési és irányítási technikákkal, rendszerszemlélettel, tervezési, döntési képességgel rendelkező, jól kommunikáló és a konfliktusokat kezelő, empátikus, jó problémamegoldó személy.

7. MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS

A *projekt indításának időszakában* mi a „Comenius I.” modellt működtettük, és építettük a II. modellt. Ez azt jelenti, hogy *működésünk már partnerközpontú szemléletű* volt, az igényeket és az elégedettséget rendszeresen mértük, elemeztük s azonosítottuk az iskolában működő folyamatokat.

Indikátorrendszerünket menet közben alakítottuk ki: Mit mérek? Hány mutatónk legyen? Az abszolút és relatív mutatók, a folyamat- és eredményindikátorok meghatározása is így történt. (Ehhez segített a balatonszemesi 30, illetve 40 órás képzés is, melyen részt vettünk.)

Folyamatérképünk és indikátorrendszerünk felépült. Elégedettségre azonban nincs okunk, mert a projekthez kapcsolódó indikátorok még *hiányosak*. Hagyományos bemeneti mérésünket nem végeztük el – a *központi mérésre várva*. A mérést csak januárban folytatták le, s visszajelzésünk még arról sincs. Egzakt értékelést egyelőre így nem ígérhettünk. Az indikátorok a minőségfejlesztéshez kapcsolódnak, hisz hasznosításuk a fejlesztésekben a legszükségesebb.

Sok gondot okozott a *taneszközök* hiánya és minősége. A *késés* miatt gyakran éppen a logikai rendet nem követte a modulok sorrendje. A kollégák hangulatát pedig rontotta, amikor hibás mellékleteket, segédanyagokat kellett javítaniuk, szanaszét úszó fénymászott lapokkal kellett dolgoztatniuk kicsi gyerekeket, illetve rengeteg segédanyagot kényszerültek gyártani.

Legnagyobb gondnak mégis azt látjuk, hogy a *program központi nyomkövetése*, a *segítő és információs rendszer* működése elégedetlenségre ad okot. A *különböző kompetenciaterületeken* dolgozó fejlesztők *nem egységes*, a tesztelők által is követhető *elvek* alapján dolgoztak. Attól tartunk, a program esetleges mérési eredményei a problémák miatt nem lesznek hitelesek. Az egyénre szabott fejlesztési terveket a bemeneti mérés alapján lett volna jó elkészíteni. A mérés eredményeiről még mindig nem tudunk.

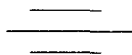
A módszertani fejlesztésben való részvétel több, előre nem tervezett innovációra is sarkallt minket.

A tanulás módszertani és gondolkodásfejlesztő módszerek közül a *tudástérkép* készítését és alkalmazását említi az anyag. Nos, mi alaposabban utánajártunk a témának! Ebből született meg egy rövidebb (30 oldalas) segédanyag és egy 108 oldalas könyv – nyomtatott és elektronikus módon, e-bookként is hozzáférhető változatban. Az eljárást és beválását több konferencián és műhelymunkán ismerhettük meg.

A testület tizenegy tagja *elektronikus tananyagbázis* kiépítéséhez fogott. Vállalkozásunkhoz most várjuk pályázati forrásból a támogatást, s a készülő anyagokat más iskolával készülünk hasonlóra cserélni.

Eredményeink és folyamataink fejlődése arra inspirált bennünket, hogy díjtípusú *önértékelést* végezzünk. A *Közoktatás Minőségéért Díj* elnyerésére benyújtott pályázatunk eredményeként az oktatási miniszter által 2006-ban elismert négy oktatási intézmény egyike lettünk.

Az eredmények feledtetik a gondokat és nehézségeket. Így, a félidőnél azt mondhatjuk: *nem bántuk meg, hogy jelentkezünk a részvételre ebben a hatalmas szakmai innovációban. Úgy érezzük s – a követő iskolák nevelőinek felelősségteljes hozzáállását látva – állítjuk is, hogy a pedagógus társadalom ezzel a fejlesztéssel hatalmasat alkot. A gyerekek, a társadalom és – nem utolsósorban – saját értékei érdekében.*

SZABÓ MÁRIA

szaktanár

Karolina Általános Iskola

Szeged

A „Szövegértés-szövegalkotás” programcsomagról

Gyakorló magyartanárként naponta szembesülhetek az oktatás problémáival: a gyerekek képességei erőteljesen különböznek; egyre többen nem tudnak és nem szeretnek olvasni; szövegértésük gyenge szintű. A tanítási órán legtöbbször már nem felel meg a frontális munkaszervezés, nem alkalmazkodik a tanulók igen különböző tanulási tempójához. Nincs elegendő idő az ismeretek gyakorlására, elmélyítésére.

A PISA felmérések eredménye pedig szembesített azzal is, hogy a gyerekek jelentős része nem felel meg – ahogy az elemzésekben megfogalmazzák – a munkaerő-piaci igényeknek, az elsajátított ismeretek alkalmazásában elmaradnak a kívánatostól.

Megtapasztaltuk, bármely életszakaszban szükség lehet váltásra, a tanulás nem zárulhat le az iskolai tanulmányok befejeztével. Ki kell alakítani az élethosszig tartó tanulás igényét, a megvalósításhoz szükséges készségeket, képességeket.

Bizonyára egyre többen érezzük, szükség van változtatásra. De hogyan? Továbbképzésekre járunk, új módszerekkel ismerkedünk, tapasztalatot cserélünk, igyekszünk megújítani magunkat.

A lisszaboni határozat az oktatási és képzési rendszer átalakítását jelölte meg célul az uniós országok számára. A megoldást a kulcskompetenciák (alkalmazásképes tudás) fejlesztésében látja. A munka szervezeti keretétől 2004 tavaszán megalakult a sulinova Kht. Programfejlesztési Központ, melynek fő feladata a programfejlesztő tevékenység szakmai irányítása és koordinálása.

6 területen történik a fejlesztés:

- a szövegértés-szövegalkotás,
- matematika,
- idegen nyelv (angol, német, francia, magyar mint idegen nyelv),
- IKT (informatika és médiahasználat)
- szociális,
- életviteli és környezeti kompetenciák, illetve az életpálya-építési kompetenciák.